

Το ποίημα «Αποκρία»

- Προέρχεται από τη συλλογή «Με το πρόσωπο στον τοίχο» (1952) ➡ Κυριαρχούν μνήμες από την περίοδο του Εμφυλίου στην Ελλάδα (1946-1949) και τα πρώτα μετεμφυλιακά χρόνια, όταν ο ποιητής υπηρετούσε τη στρατιωτική του θητεία (1949-1951).

Θέμα: Μια εφιαλτική αποκρία στη διάρκεια του ελληνικού εμφύλιου πολέμου.

Τίτλος: Δηλώνει τη διπλή διάσταση της γιορτής της απόκριάς στο συγκεκριμένο ποίημα: είναι μια γιορτή χαράς και ξεφαντώματος που μεταπλάθεται σε εφιάλτη, για να αποδοθεί ο εμφύλιος πόλεμος. Έτσι, το ποίημα κινείται ανάμεσα σε δύο πραγματικότητες: την πραγματική αποκρία και την πραγματικότητα του Εμφυλίου πολέμου και, γενικότερα, της εφιαλτικής εποχής του.

Δομή: 1^η Ενότητα (στ. 1-11): Οι επιπτώσεις του Εμφυλίου στον άμαχο πληθυσμό.

2^η Ενότητα (στ. 12-17): Οι νυχτερινές δολοφονίες

Πρώτη Ενότητα: Η δήλωση του ποιητή – αφηγητή

- Θα μιλήσει για μια απόκρια που δεν έγινε στον πραγματικό κόσμο αλλά «Μακριά σ' έναν άλλο κόσμο».
Πληροφορεί τον αναγνώστη ότι οι στίχοι που θα ακολουθήσουν δεν ανήκουν στο χώρο του πραγματικού αλλά του φανταστικού.

Επίρρηση «μακριά»: διαφοροποιεί το γεγονός που θα αφηγηθεί από τις άλλες αποκρίες, ώστε ο ποιητής να αποφύγει τη συναισθηματική του εμπλοκή.

«γίνηκε» - Αόριστος: συντελεσμένος χαρακτήρας των συμβάντων → αρνείται να δεχτεί ως πραγματικό γεγονός τον αδελφοκτόνο πόλεμο που θα τον απασχολήσει στη συνέχεια.

Οι «ιδεοπλαστικές» εικόνες

στ. 2-11: Πέντε εικόνες → Συνδέεται η γιορτή της απόκριάς με σκηνές από τον εμφύλιο πόλεμο.

Ο ποιητής μεταπλάθει, συναιρεί στοιχεία της αυθεντικής απόκριάς με μνήμες από τον εμφύλιο πόλεμο, δοσμένες με τη μέθοδο της αφαίρεσης: λείπουν οι σαφείς τοπικοί και χρονικοί προσδιορισμοί ή άλλες

ενδείξεις που θα παρέπεμπαν σε συγκεκριμένα γεγονότα. Στόχος: η αποφόρτιση του ποιήματος από τις ιδεολογικές συντεταγμένες του εμφυλίου πολέμου και η ανάδειξη πρωταρχικών εννοιών όπως ο θάνατος, το μίσος, η απελπισία.

στ. 2-3 - Η ερήμωση: Το γαιΐδουράκι, σύμβολο της χαρούμενης αποκριάτικης ατμόσφαιρας, συνδέεται με τους έρημους δρόμους, «όπου δεν ανέπνεε κανείς» → παραπέμπει ευθέως στο κλίμα του Εμφυλίου, το φόβο που κρατούσε τους ανθρώπους κλεισμένους στα σπίτια τους, στο θάνατο. Σκηνικό εγκατάλειψης και ερήμωσης που επικρατούσε σε πόλεις και χωριά της Ελλάδας. Ρεαλιστική εικόνα που ανατρέπει τη πραγματικότητα:

Αποκριά: γεμάτοι οι δρόμοι κόσμο ≠ Χρόνια Εμφυλίου: έρημοι οι δρόμοι

στ. 4-5 - Τα νεκρά παιδιά: Υπερρεαλιστική εικόνα → εστιάζει την προσοχή του στις επιπτώσεις του αδελφοκτόνου πολέμου στα παιδιά.

Έθιμο πραγματικής αποκριάς: το πέταγμα του χαρταετού → αξιοποιείται για να συντεθεί μια εφιαλτική εικόνα με πρωταγωνιστές αθώα θύματα του πολέμου και έντονο το στοιχείο του παραλόγου (η κίνηση των παιδιών από τον ουρανό στη γη).

«ολοένα» - Παρατατικός: δηλώνει τη συχνότητα των θανάτων των παιδιών και το μεγάλο αριθμό τους.

στ. 6-7 - Οι σφαίρες: Προϊόν μεταμόρφωσης του χαρτοπολέμου, που συνοδεύει τις εκδηλώσεις του καρναβαλιού, σε γυάλινο χαρτοπόλεμο, που «μάτωνε τις καρδιές» → σκληρό υλικό που μπορεί να προκαλέσει το θάνατο και παραπέμπει στις σφαίρες.

Σκηνικό: Ακαθόριστο χιονισμένο τοπίο

- εποχή αποκριάς
- αίσθημα παγωνιάς που κυριεύει την ψυχή και συντρίβει το εσωτερικό κόσμο

Υπερρεαλιστική εικόνα

Δύο χρώματα

- άσπρο - «χιόνι»
- κόκκινο - «μάτωνε»

Σχέση ποίησης Σαχτούρη
ζωγραφική εκδοχή του εξπρεσιονισμού

στ. 8-9 - Η απόγνωση: Ρεαλιστική εικόνα της γυναίκας που σε στάση ικεσίας θρηνεί οικεία πρόσωπα.

«Σα νεκρή» - Παρομοίωση: Ψυχικός πόνος, μοναξιά, απόγνωση. Η ζωή, από τη στιγμή που έχασε τους δικούς της, δεν έχει αξία και η ίδια νιώθει ζωντανή – νεκρή.

⇒ Πεθαμένα παιδιά, νεκρή γυναίκα: επιπτώσεις του πολέμου στον άμαχο πληθυσμό.

στ. 10-11 – Οι στρατιώτες: Ρεαλιστική εικόνα. Οι στρατιωτικές φάλαγγες που προχωρούν συγκροτημένες, αναζητώντας τον εχθρό, τυφλωμένες από το μίσος, έτοιμες να σκορπίσουν το θάνατο. Η πραγματικότητα (η γιορτή της αποκριάς) παραμορφώνεται: αντί για την παρέλαση του καρναβαλιού εμφανίζονται σύμβολα του πολέμου (στρατιωτικά σώματα).

➡ Α' Ενότητα: Μήνυμα του ποιήματος: Δεινά πολέμου

Δεύτερη Ενότητα: Η αδελφοκτονία

Υπερρεαλιστική εικόνα προσωποποιημένου φεγγαριού που μαχαίρωνεται.

Συναισθηματική φόρτιση: «μίσος», «δέσαν», «πετάξαν», «μαχαιρωμένο».

Καθημερινό λεξιλόγιο, σύντομοι στίχοι, απλή σύνταξη, πλήρης απουσία λυρισμού ⇒ μήνυμα του ποιήματος: το μίσος οδηγεί στην αδελφοκτονία.

Κυριαρχεί το μαύρο – το χρώμα του κακού – εφιαλτική ατμόσφαιρα

στ. 17: Επανάληψη του 1^{ου} στίχου. Κυκλική μορφή ⇒ ξορκίζουν το κακό, τον εφιάλτη του εμφύλιου πολέμου. Λειτουργούν σαν είσοδος και έξοδος από τον εμφύλιο που περιγράφει το ποίημα.

Τεχνική: Τεχνικές του Υπερρεαλισμού

Υπερρεαλιστικές εικόνες (στ. 4-5, 6-7, 12-16)

Ρεαλιστικές εικόνες (στ. 2-3, 8-9, 10-11)

Στηρίζονται στη μέθοδο της παραποίησης, της ανατροπής της πραγματικότητας.

Δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου σημεία στίξης ούτε αλληλουχία ανάμεσα στα νοήματα (Υπερρεαλισμός)

Στιχουργία: Ελεύθερος στίχος, χωρίς μέτρο

Εκφραστικά μέσα: -Εικόνα

-Προσωποποίηση του φεγγαριού (στ. 14+16)

-Μεταφορές [«γυάλινος χαρτοπόλεμος» (στ. 6), «μάτωνα τις καρδιές» (στ. 7),
«παγωμένα δόντια» (στ. 11)]

-Παρομοίωση [«σα νεκρή» (στ. 9)]

Γλώσσα: Καθημερινή, λιτή, καίρια

Ύφος: Απλό (καθημερινός λόγος, παρατακτική σύνταξη)

Ζωντάνια: με τη συνδρομή των εικόνων

Σ' έναν κόσμο όπου κυριαρχεί η τυφλή βία και η ανθρώπινη ζωή δεν λογαριάζεται καθόλου, μια χώρα που συγκλονίζεται από έναν φονικό και αδυσώπητο εμφύλιο πόλεμο, ο ποιητής αδυνατεί να βολογικούς ειρμούς. Έτσι, αντικατοπτρίζεται ο πόνος των ανθρώπων και η βαθιά τους απογοήτευση καθβιώνουν το μίσος του πολέμου και τον παραλογισμό του εμφυλίου, ο φόβος και η σύγχυση.